

COMUNA TURTUCOAIA, PUNCT IGLIȚA, CETĂȚILE TROESMIS EST ȘI TROESMIS VEST. CONSIDERAȚII PRIVIND LOCUIREA MEDIO-BIZANTINĂ DIN SECOLELE X-XIII

Gheorghe MĂNUCU ADAMEȘTEANU

Rezumat: Troesmis se află în colțul de nord-vest al Dobrogei, la 15 km sud de orașul Măcin- Arrubium și la 4 km nord de comuna Turtucoaia, lângă balta și fostul cătun Iglița, la un vad important pentru trecerea Dunării. Troesmis se prezintă astăzi ca un complex de ruine, răspândite pe o arie destul de întinsă între balta Iglița, dealul „Piatra Râioasă” și comuna Turtucoaia (Pl. I). Între aceste vestigii se individualizează două fortărețe construite pe două înălțimi deasupra Dunării, între care există o distanță de numai 400 m și care sunt separate de o vale (Pl. II, V, VIII, IX).

În literatura de specialitate de astăzi sunt cunoscute sub numele convențional de Cetatea de Est și Cetatea de Vest după ce, la început, erau prezentate ca Cetatea de Sud și Cetatea de Nord. Acestea au fost identificate cu *Troesmis* încă din anul 1861, grație inscripțiilor apărute aici: numărul lor foarte mare a stârnit un interes deosebit care, de multe ori, s-a transformat într-o acțiune sistematică de demantelare a zidurilor de incintă.

Prima mențiune despre Troesmis apare într-o epistolă a lui Ovidiu, care trăia exilat la Tomis, adresată lui C. Pomponius Grecinus.

Ceea ce se cunoaște astăzi despre Troesmis se reduce la importante informații oferite de lotul relativ bogat de inscripții, care acoperă perioada secolelor II-IV p. Chr., deci nici una pentru perioada medie-bizantină. Orice tentativă de a prezenta realitățile din secolele X-XIII, este serios limitată de constatarea că în acest moment nu dispunem de nici un raport de săpătură publicat pentru niciuna din cele patru etape de cercetări arheologice, anterioare anului 1977.

Primele repere ne sunt oferite de o săpătură de salvare inițiată în anul 1977. Sondajele s-au desfășurat pe un traseu care pornea de la malul Dunării, pe direcția nord, pe o lungime de 900 m, până spre periferia așezării *extra muros*. Aliniamentul respectiv se afla la cca. 50-70 m spre vest de incinta Cetății de Est (Pl. IX).

CETATEA DE EST

Fortificația a fost construită pe un platou situat deasupra carierelor de granit de la Cotul Armanului: ea are o formă pătrată, cu laturile de nord și sud de 120 m, iar cele de est și vest de 145 m. Latura sudică se sprijinea pe malul abrupt al Dunării, sistemul de apărare fiind completat de un val și un șanț (Pl. III, IV, VI).

Pe baza fotografiilor aeriene s-a putut observa că această fortificație a fost în întregime afectată de vechile intervenții și viitoarele săpături nu vor avea la dispoziție nicio zonă compactă pentru cercetare (Pl. VIII).

Săpăturile arheologice au scos la iveală două cuptoare, ceramică, brățări de sticlă, datând din secolul al XI-lea. Așezarea *extra muros* situată între fortărețe datează din secolele X-XI și a fost afectată de invazia pecenegilor din 1036.

CETATEA DE VEST

Forma trapezoidală, cu laturile de 150 m (cea de sud și de nord), respectiv de 100 m (latura de est) și 80 m lungime (latura de vest), a fost impusă de configurația terenului. Această fortificație se păstrează mult mai bine. Descoperirile monetare sugerează încetarea locuirii odată cu raidul slavilor din anul 593. Se pare că a fost reparată și a început să fie folosită în timpul domniei lui Ioan Tzimiskes.

NECROPOLA PLANĂ DIN SECOLUL XIII

În apropierea Cetății de Est au fost descoperite, în anul 1977, 10 morminte de înmormântare, orientate V-E. Mormintele 6 și 8 prezintă piese de inventar, fragmente de brățări de sticlă, sugerând o datare de secol XI. Dar absența pieselor de inventar din alte morminte și luând în considerare descoperirile monetare din Cetatea de Vest, determină datarea acestei necropole în secolul XIII.

DESCOPERIRILE NUMISMATICE

Monedele bizantine, cele mai multe dintre ele descoperite în Cetatea de Vest, reprezintă singurele repere cronologice. Numărul lor este mic, iar repartitia pe secole inegală: 33 exemplare din perioada 969-1092, una singură din intervalul 1092-1203 și 81 exemplare din prima jumătate a secolului al XIII-lea.

Încetarea locuirii la Cetatea de Vest poate fi pusă în legătură cu invazia tătarilor din 1242-1243, care a afectat și Dobrogea de la Silistra la Nufăru.